

Vertel platen

Groep 3

de Rode Draad
lezen op de basisschool

Haarlemmermeer

INHOUD

1	Inleiding	1
1.1	Doelstelling	1
2	Vertelplaten	2
2.1	Voorbereiding	2
2.2	De voordelen van het vertellen met de kamishibai	2
2.3	Vertellen in 5 stappen	3
2.4	Voorbereiding	3
2.5	Introductie	4
2.6	Verteltechnieken	4
2.7	Verwerking	5
2.8	Wie vertelt het verhaal?	5
2.9	Zelf platen maken	6
2.10	Welke mogelijkheden biedt de kamishibai nog meer?	6

Versie augustus 2017

1 INLEIDING

De kamishibai (vertelkastje) is een kijkvenster dat met deurtjes gesloten kan worden. Door een gleuf aan de zijkant worden de vertelplaten er in de goede volgorde ingeschoven. Tijdens het vertellen neemt de verteller de platen één voor één weg, waardoor steeds weer een nieuwe plaat te voorschijn komt. De kamishibai, letterlijk: 'therapie op papier', is een hulpmiddel bij het vertellen van een verhaal aan de hand van platen. Oorspronkelijk was de kamishibaivoorstelling een kunstvorm in Japan. De kamishibai werd gebruikt bij het voordragen van lange epische gedichten aan volwassenen. Later werd de kamishibai gebruikt door snoepverkopers op straat om hiermee de aandacht van kinderen te trekken.

Meer nog dan bij het voorlezen van een boek, is er bij het vertellen een intensief contact met de luisteraars. Doordat de verteller niet in een boek kijkt, heeft hij meer oogcontact met zijn publiek en is hij beter in staat om gebruik te maken van verhaalondersteunende technieken als mimiek en beweging. Omdat hij niet vastzit aan een bepaalde tekst, kan hij bovendien beter aansluiten bij zijn publiek en inspelen op reacties. Het werken met de kamishibai kan een brugfunctie vervullen tussen vertellen en voorlezen, tussen de vertelling en het boek. U vertelt het verhaal in eigen woorden, maar kan daarbij steunen op de platen uit het boek. Door de vertelling met de kamishibai worden de leerlingen nieuwsgierig naar het boek.

Wij wensen u en uw leerlingen veel vertel- en luisterplezier toe!

1.1 Doelstelling

Het doel van de vertelplaten is

- Stimuleren taalontwikkeling kind
- Leren luisteren naar een verhaal

2 VERTELPLATEN

2.1 Voorbereiding

U ontvangt:

- Een set vertelplaten met het bijbehorende boek
- Suggesties voor het werken met de vertelplaten

Vooraf doen:

- Vertelplaten bekijken
- Boeken lezen
- Activiteiten selecteren bij de vertelplaten/boeken

2.2 De voordelen van het vertellen met de kamishibai

Vertelplaten kunnen getoond worden in een kamishibai, het vertelkastje. Dit biedt verschillende voordelen om een verhaal te vertellen:

- Kapstok
De platen bieden u een kapstok waaraan het verhaal opgehangen kan worden
- Magisch karakter
De kamishibai maakt van een vertelling een spannende, magische gebeurtenis. Met het openen van de luikjes worden de leerlingen binnengeleid in een nieuwe wereld, te vergelijken met de wereld van het theater waarbij het doek opengaat
- Eigen woorden
De verteller hoeft zich niet te houden aan de letterlijke tekst in het boek
- Visuele ondersteuning
De omlijsting van de kamishibai richt de aandacht van de leerlingen op de platen. Met name leerlingen die het Nederlands minder goed beheersen kunnen het verhaal volgen door de afbeeldingen. U heeft uw handen vrij en kunt daardoor de tekst ondersteunen met gebaren en bewegingen. U kunt desgewenst het stokje gebruiken om details op de platen aan te wijzen
- Interactie
De platen lokken reacties bij de leerlingen uit, die u kunt verwerken in uw verhaal. Hierdoor is het voor de leerlingen eenvoudiger om hun concentratie vast te houden. Vooral jonge leerlingen, leerlingen met weinig voorleeservaring en leerlingen met een korte concentratieboog hebben hier baat bij.

2.3 Vertellen in 5 stappen

U krijgt grip op het verhaal door de tekst enkele keren te lezen en de platen aandachtig te bekijken. Analyseer daarna het verhaal aan de hand van de volgende 5 stappen:

1. De expositie
De informatie die de leerlingen nodig hebben om het verhaal te kunnen begrijpen. Het is het beginbeeld van het verhaal: toelichting over de plaats, het tijdstip, de personages, enzovoort.
2. Het motorisch moment
De eigenlijke start van het verhaal, de gebeurtenis die het verhaal aan het rollen brengt.
3. De climax
Het hoogtepunt van het verhaal.
4. De afloop
Hoe loopt het verhaal af na de climax?
5. Het eindbeeld
De conclusie van de verteller. En zij leefden nog lang en gelukkig.....

2.4 Voorbereiding

Voor de vertelling hoeft u niet alle platen te gebruiken. Maak een selectie van de platen die u denkt nodig te hebben. Baseer de keuze op de vijf stappen.

Sta uitgebreid stil bij de eerste plaat: de expositie van het verhaal. Beschrijf wat er op te zien is, waar het zich afspeelt, hoe het ruikt, wat voor dag het is, welk tijdstip op de dag, wat voor kleren de personage aan heeft, wat voor gevoel hij heeft, enzovoort.

Bedenk hoe u de tijdsprongen tussen de verschillende platen kunt overbruggen. Wat gebeurde er in de tussentijd? Werk steeds toe naar de climax.

Verwerk uw eigen herinneringen, beelden, geluiden en associaties in het verhaal. Dat maakt de vertelling vaak extra levendig.

Bedenk hoe u het verhaal wilt introduceren; met een spreuk, een lied of een handeling.

Bedenk hoe u het verhaal wilt afsluiten, bijvoorbeeld door terug te koppelen naar het begin van het verhaal of door het zingen van een toepasselijk lied of het opzeggen van een spreuk.

Vertel het verhaal een keer voor uzelf of voor collega's en let daarbij op de verteltechniek die u gebruikt.

2.5 Introductie

Doel: de leerlingen nieuwsgierig maken naar het verhaal en vertrouwd maken met het centrale thema (daardoor kunnen de leerlingen de draad van het verhaal straks goed volgen).

Creëer een vertelsfeer

Bijvoorbeeld door een beginritueel te kiezen, zoals het aansteken van de 'vertelkaars', het zingen van een liedje of het opzeggen van een spreuk of rijmpje. Als de leerlingen een dergelijk ritueel gaan herkennen, weten ze wat er gaat komen en kunnen ze hun gedrag hierop afstemmen. Dit schept een prima context om samen van een verhaal te genieten. Ook het klaarzetten en openen van de kamishibai en een vaste opstelling van de leerlingen voor de vertelkast kan ook een onderdeel vormen van zo'n beginritueel.

Introduceer het verhaal

Na het vaste beginritueel introduceert u het verhaal. Bijvoorbeeld met een gesprekje over het thema van het verhaal, of door samen te praten over de eerste plaat of titel van het verhaal. Door de leerlingen te vragen wat er op de eerste plaat te zien en te horen is, krijgen ze de gelegenheid in het verhaalbeeld te stappen.

Andere introductiemogelijkheden zijn het uitvoeren van een bepaalde handeling die in het verhaal centraal staat, of het uitvoeren van een spel of lied dat betrekking heeft op de inhoud van het verhaal.

Eventueel kunt u ook bepaalde moeilijke begrippen uit het verhaal van tevoren al spelenderwijs uitleggen (bijvoorbeeld door iets voor te doen of iets te laten zien).

2.6 Verteltechnieken

Met behulp van de volgende verteltechnieken kunt u het verhaal op een levendige manier vertellen.

- **Oogcontact**
Als u kunt zien hoe het verhaal bij de leerlingen overkomt, kunt u aansluiten op hun reacties. Afhankelijk van de reacties kunt u een spannend gedeelte van het verhaal wat afzwakken of juist extra aanzetten.
- **Zintuiglijk vertellen**
Laat de leerlingen het verhaal meebeleven door alles zo concreet en tastbaar mogelijk te maken. Zoek in de platen en het verhaal naar zintuiglijke indrukken en vul deze op basis van eigen herinneringen en associaties zelf aan. Wat is er zoal te zien, te horen, te ruiken, te proeven en te voelen?
- **Gebruik van handelingswoorden**
Een verhaal wordt extra beeldend als u woorden gebruikt die actie oproepen, bijvoorbeeld: het water spat en bruist, de slang kronkelt en sist, de olifant tettert met zijn slurf, de schildpad kruipt voetje voor voetje, de vogel pikt met zijn snavel.
- **Gebruik van mimiek, beweging en gebaren**
Door dingen uit te beelden, ondersteunt u visueel uw verhaal. U kunt tijdens de voorstelling een deel uit het verhaal spelen of mimen.
- **Stemvolume en intonatie**
Een verhaal krijgt extra dynamiek als u speelt met uw stemvolume en intonatie. Door ineens te

roepen of een hard geluid te maken, kunt u de leerlingen laten schrikken. Door heel zacht te fluisteren, bouwt u de spanning op en nodigt u de leerlingen uit hun oren te spitsen waardoor een samenzweerderige sfeer ontstaat.

- **Tempo en ritme**
Varieer uw tempo, bijvoorbeeld: langzaam vertellen als iemand uit het verhaal heel moe is, vertel snel als een personage haast heeft. Een verhaal krijgt ritme als u herhalingen inlast: zoals een vraag die steeds gesteld wordt, geluiden die terugkomen of een bepaalde spreuk die steeds wordt herhaald.
- **Interactie**
Door het verhaal te onderbreken met vragen en opmerkingen en in te gaan op de spontane reacties van de leerlingen, betreft u de leerlingen actief bij het verhaal. U kunt hen bijvoorbeeld oplossingen laten aandragen voor een probleem in het verhaal, de link leggen naar hun eigen ervaringen of hen uitdagen te voorspellen wat er in het vervolg van het verhaal gaat gebeuren. U kunt de leerlingen ook vragen een bepaalde handeling samen uit te beelden of een lied uit het verhaal mee te zingen. Natuurlijk moet u er wel voor waken dat de draad van het verhaal duidelijk blijft. Te veel zijsprongen leiden de aandacht af en verbreken de spanning.

2.7 Verwerking

Een verhaal is niet na de eerste vertelling afgelopen. De leerlingen zijn er nog mee bezig en hebben vaak behoefte na te praten. Op deze manier kunnen zij de gebeurtenissen uit het verhaal een plaats geven. Behalve een gesprek kunnen ook activiteiten naar aanleiding van het verhaal bijdragen aan de verwerking. Met tekeningen of door te knutselen kunnen de leerlingen bijvoorbeeld een link leggen naar hun eigen ervaringen. Door het dramatiseren van bepaalde delen uit het verhaal kan de beleving van het verhaal worden verdiept en kunnen bepaalde begrippen en emoties verduidelijkt worden. Het kamishibaverhaal kan voor de leerlingen ook een brug zijn naar het oorspronkelijke boek. Door het boek te bekijken, herbeleven ze het verhaal nog eens op hun eigen manier en in hun eigen tempo. Bovendien komen ze in het boek misschien platen tegen die bij de vertelling niet zijn gebruikt. Als het verhaal bij de leerlingen in de smaak valt, willen ze het vaker horen. U kunt het verhaal ook door de leerlingen zelf laten vertellen.

2.8 Wie vertelt het verhaal?

De kamishibai is niet alleen voor u, maar ook voor de leerlingen een handig hulpmiddel bij het vertellen. Ga met de leerlingen eens in op verteltechnieken die je kunt gebruiken om een verhaal spannender te maken en laat verschillende leerlingen daarna op hun eigen manier het kamishibaverhaal vertellen. Wie maakt er het spannendste verhaal van? Hoe komt dat? De leerlingen kunnen met de kamishibai ook in tweetallen of kleine groepjes een verhaal aan elkaar vertellen. Voor de leerlingen kan dit een keuzeactiviteit zijn in de boekenhoek.

2.9 Zelf platen maken

Het formaat van de platen in de kamishibai is A3. U kunt daarom relatief eenvoudig zelf platen maken en gebruiken. Voor het maken van platen kunt u denken aan:

- Platen tekenen, schilderen, plakken
- Foto's
- Platen uit prentenboeken inscannen

Om de platen netjes te houden kunt u ze lamineren.

2.10 Welke mogelijkheden biedt de kamishibai nog meer?

- Bijzondere tekeningen die de leerlingen gemaakt hebben, kunnen om beurten een ereplaats krijgen in de kamishibai.
- Oudere leerlingen kunt u stimuleren om gebruik te maken van de kamishibai bij een boekbespreking of spreekbeurt. Behalve platen, kunnen ook schema's en opsommingen worden getoond tijdens het vertellen.
- Natuurplaten, bijbelplaten of platen bij thema's van wereldoriëntatie krijgen extra aandacht door ze in de kamishibai te schuiven.
- Plaats op de verjaardag van een kind een foto in de kamishibai. Versier de luikjes met slingers en ballonnen. In de kring vertelt de jarige iets over de foto of over de verjaardag.
- U kunt de kamishibai gebruiken voor een stokpoppenvoorstelling (met de tekeningen op satéprikkers) tegen een achtergrondtekening als decor.